

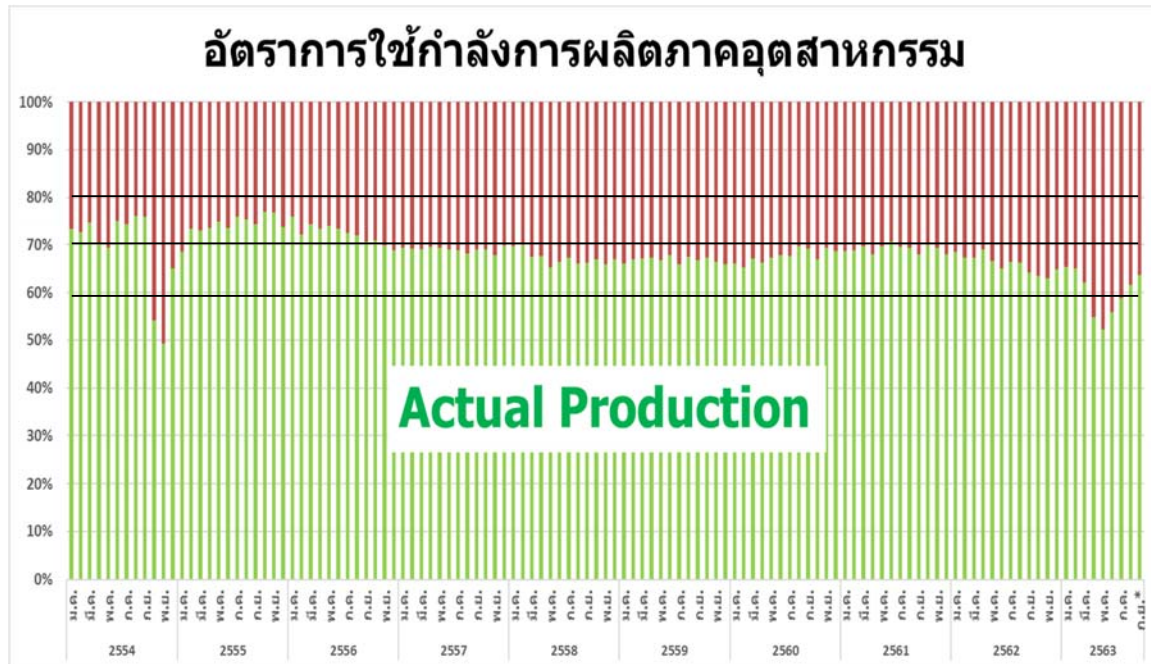
Excess Capacity อีกหนึ่งอุปสรรคก้าวเดินของภาคอุตสาหกรรม

อภิญญา อำนวยกาญจนสิน
กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้สร้างวิกฤตทั้งทางด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจอย่างรุนแรง แม้ที่ผ่านมามีประเทศไทยสามารถรับมือกับการระบาดได้ตราบเท่าที่โลกให้การยอมรับ ทั้งในด้านควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัส และการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจนสามารถทยอยผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรคเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสามารถกลับมาดำเนินกิจการได้ อย่างไรก็ตามสถานการณ์ยังมีความไม่แน่นอนสูง รวมถึงเมื่อโลกได้เจอกับการระบาดของโควิด 19 ทำให้ภูมิทัศน์ของเศรษฐกิจโลกหลายอย่างเปลี่ยนไป หนึ่งในภูมิทัศน์ใหม่หลังโควิด 19 ที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ มีกำลังการผลิตส่วนเกิน (Excess Capacity) เกิดขึ้นในหลาย Sector รวมทั้งในภาคอุตสาหกรรมไทย โดยปัญหาการมีกำลังการผลิตส่วนเกินในหลายอุตสาหกรรมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างซึ่งเกิดขึ้นมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว แต่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ของเศรษฐกิจไทยที่สะสมมาอย่างยาวนานชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ เครื่องชี้วัดสำคัญที่สามารถให้ความกระจ่างในประเด็นดังกล่าวได้ ก็คือ อัตราการใช้กำลังการผลิต

อัตราการใช้กำลังการผลิต (Capacity Utilization Rate : CAP-U) หมายถึง ค่าร้อยละของการผลิตที่เกิดขึ้นจริงเมื่อเทียบกับการผลิตสูงสุดเต็มศักยภาพหรือเต็มกำลังการผลิต (Capacity) ณ ช่วงเวลาหนึ่ง เช่น โรงงานหนึ่งมีขีดการผลิตถยนต์ในเดือนมกราคม 2563 เท่ากับ 80 คัน ขณะที่กำลังการผลิตสูงสุดของโรงงานนี้สามารถผลิตได้ 100 คันต่อเดือน ดังนั้น อัตราการใช้กำลังการผลิตของบริษัทนี้จึงอยู่ที่ร้อยละ 80 ซึ่งโดยปกติแล้วอัตราการใช้กำลังการผลิตจะต่ำกว่าร้อยละ 100 แต่อัตราการใช้กำลังการผลิตของบางอุตสาหกรรมอาจจะสูงกว่าร้อยละ 100 ก็ได้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะอุตสาหกรรมอาจมีการรับเร่งเพิ่มปริมาณผลิตในระยะสั้น โดยที่ไม่ได้มีการลงทุนเพิ่มกำลังการผลิต แต่อาจจะใช้วิธีการอื่น ๆ อาทิ การเพิ่มการจ้างคนงานหรือการทำงานล่วงเวลา ส่วนอุตสาหกรรมที่มีอัตราการใช้กำลังการผลิตต่ำกว่าร้อยละ 100 ก็มีได้หมายความว่าอุตสาหกรรมนั้นมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ แต่หมายความว่าอุตสาหกรรมนั้นยังมีกำลังการผลิตส่วนเกิน ซึ่งอาจเกิดจากความต้องการซื้อสินค้าอุตสาหกรรมนั้นลดลง หรือเพราะขาดแคลนปัจจัยการผลิตหรือวัตถุดิบบางอย่าง จึงทำให้อุตสาหกรรมนั้นต้องลดปริมาณผลิต หรือไม่สามารถเพิ่มปริมาณผลิตได้หรืออาจเป็นเพราะว่าในระยะเวลาหนึ่งได้มีการเพิ่มการลงทุนขยายกำลังการผลิตก็ได้ ทั้งนี้โดยทั่วไปถือว่าอัตราการใช้กำลังการผลิตประมาณร้อยละ 80 ขึ้นไป เป็นเครื่องชี้ว่าอุตสาหกรรมกำลังจะมีปัญหาการขาดแคลนกำลังการผลิต ในทางตรงกันข้ามอัตราการใช้กำลังการผลิตที่ต่ำ เช่น ต่ำกว่าร้อยละ 60 เป็นเครื่องชี้ว่าภาคอุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตส่วนเกิน ทั้งนี้การที่อุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตส่วนเกินสูงในระยะเวลาหนึ่ง หากไม่ถูกจัดการหรือโยกย้ายทรัพยากรไปสู่ภาคการผลิตอื่นจะทำให้ทรัพยากรในการดำเนินงานต้องสูญเปล่าไปและทำให้เสียโอกาสในการนำทรัพยากรเหล่านั้นในกำลังการผลิตส่วนเกินไปลงทุน

ในโครงการอื่นที่จะทำให้ได้รับกำไรในจำนวนที่มากขึ้นได้ ท้ายที่สุดผลิตภาพโดยรวมของเศรษฐกิจไทยจะลดต่ำลง รวมทั้งผู้ประกอบการในภาคการผลิตเหล่านี้จะมีทุนลดลงเรื่อย ๆ ขาดภูมิคุ้มกันที่จำเป็นที่จะเผชิญความท้าทายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์ อัตราการใช้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรมในภาพรวมของประเทศ (ปรับฤดูกาล) เป็นรายเดือน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2554 ถึงเดือนกันยายน 2563 ถือได้ว่า **หากมองในระดับประเทศ ภาคอุตสาหกรรมมีการใช้กำลังการผลิตได้ค่อนข้างดี โดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 70** ยกเว้นในช่วงปลายปี 2554 ที่เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ และตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของปี 2562 เป็นต้นมา จนถึงข้อมูลล่าสุดในเดือนกันยายน 2563 ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าต่อเนื่องมาถึงวิกฤตโควิด-19 โดยตั้งแต่ครึ่งหลังของปี 2562 อัตราการใช้กำลังการผลิตภาคอุตสาหกรรมในภาพรวมมีทิศทางไม่ค่อยสดใส ไตรมาสที่ 3/62 อยู่ที่ร้อยละ 65.64 ไตรมาสที่ 4/63 อยู่ที่ร้อยละ 63.83 ไตรมาสที่ 1/63 อยู่ที่ร้อยละ 64.12 ไตรมาสที่ 2/63 อยู่ที่ร้อยละ 54.30 และไตรมาสที่ 3/63 อยู่ที่ร้อยละ 61.34 แต่อย่างไรก็ตามหลังผ่านช่วงที่มีการระบาดมากในช่วงเดือนเมษายน อัตราการใช้กำลังการผลิตมีทิศทางทยอยปรับตัวดีขึ้น ทั้งนี้ CAP-U ในภาพรวมคำนวณจากผลรวมถ่วงน้ำหนักของทุกอุตสาหกรรม ซึ่งการรวมจำนวนตัวอย่าง ขนาด และลักษณะของแต่ละโรงงานซึ่งแตกต่างกันเข้าด้วยกัน อาจมีความคลาดเคลื่อนจากการคำนวณผลรวม (Aggregation Bias) เกิดขึ้นได้

อัตราการใช้กำลังการผลิตจำแนกตามกำลังการผลิตส่วนเกิน						
กลุ่มอุตสาหกรรม	2559	2560	2561	2562	9M/ 2563	
เนื้อสัตว์ปีกสด แช่เย็นหรือแช่แข็ง	85.93	84.34	86.76	86.38	84.41	■■■■■
ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์และเนื้อสัตว์ปีก	60.05	59.48	60.32	59.39	57.57	■■■■■
ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำแช่เย็นหรือแช่แข็ง	35.76	37.64	34.55	35.39	34.68	■■■■■
สัตว์น้ำบรรจุกระป๋อง	55.59	49.45	51.68	52.74	58.79	■■■■■
ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำแปรรูปอื่นๆ	71.92	66.98	68.45	71.63	75.00	■■■■■
แปรรูปและการถนอมผลไม้และผัก	47.92	48.37	49.25	43.60	43.69	■■■■■
น้ำมันพืช (ยกเว้นน้ำมันปาล์ม)	81.20	81.80	79.25	78.31	74.95	■■■■■
น้ำมันปาล์ม	33.25	40.98	42.85	43.24	42.13	■■■■■
ผลิตภัณฑ์นม	49.78	49.87	52.12	54.06	54.72	■■■■■
สตาร์ช และผลิตภัณฑ์จากสตาร์ช	59.71	59.09	52.60	51.00	47.41	■■■■■
ผลิตภัณฑ์ขนมอบ	67.90	69.12	70.39	69.82	66.93	■■■■■
ขนมปังสำเร็จรูป	72.38	72.58	74.17	79.38	78.55	■■■■■
กาแฟ	93.43	95.20	75.59	65.06	67.86	■■■■■
เครื่องปรุงอาหาร	77.01	78.03	78.45	76.33	69.30	■■■■■
อาหารสัตว์สำเร็จรูป	64.08	64.84	65.57	63.75	64.61	■■■■■
สุรา	50.03	51.58	59.87	77.96	70.04	■■■■■
เบียร์	61.89	60.96	55.46	59.98	50.24	■■■■■
เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์	62.35	61.22	56.86	58.88	57.85	■■■■■
เส้นใยสิ่งทอ	52.78	56.61	59.43	54.55	42.79	■■■■■
การทอผ้า	57.05	58.56	55.20	48.97	37.47	■■■■■
เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	61.44	59.15	61.72	58.78	52.55	■■■■■
เครื่องแต่งกายที่ทำจากการถักทอและโครเชต์	33.56	36.84	34.46	26.11	23.26	■■■■■
การฟอกและตกแต่งหนังฟอก	50.57	53.40	63.83	59.46	46.14	■■■■■
กระเป๋าเดินทาง	48.79	44.12	46.43	57.64	49.23	■■■■■
รองเท้า	60.09	59.11	54.24	50.72	38.22	■■■■■
เยื่อกระดาษ กระดาษ และกระดาษแข็ง	75.14	75.03	78.69	77.11	79.51	■■■■■
กระดาษลอนลูกฟูกและกระดาษแข็งลอนลูกฟูก	71.53	73.26	72.14	72.84	72.07	■■■■■
ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ทำจากกระดาษ	73.29	79.02	78.11	77.39	71.56	■■■■■
ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกลั่นไม้โครเชต์	81.36	84.33	86.63	79.18	79.02	■■■■■
เคมีภัณฑ์ขั้นมูลฐาน	69.69	79.09	75.49	80.24	75.93	■■■■■
ปิโตรเคมี	49.10	48.58	49.46	39.31	49.84	■■■■■
เม็ดพลาสติก	93.48	96.82	96.35	95.97	93.63	■■■■■
การผลิตสี	68.40	67.00	67.92	68.90	64.54	■■■■■
สับและสารชักฟอก	59.55	60.81	65.93	66.73	68.89	■■■■■
เส้นใยประดิษฐ์	59.51	60.55	63.87	61.86	56.68	■■■■■
เกสท์ภัณฑ์	64.85	68.15	73.51	73.70	76.82	■■■■■
ยางล้อ	69.76	72.79	71.40	72.39	66.07	■■■■■
ผลิตภัณฑ์ยางอื่นๆ ที่มีไฟยางล้อ	52.17	56.34	53.25	47.86	43.13	■■■■■
บรรจุภัณฑ์พลาสติก	35.90	35.89	35.39	34.39	33.96	■■■■■
ผลิตภัณฑ์พลาสติกกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูป	61.15	52.36	51.81	51.03	49.18	■■■■■
เครื่องใช้ประจำโต๊ะอาหาร ครุฑ และห้องน้ำที่เป็นพลาสติก	53.88	47.91	52.71	50.30	52.22	■■■■■
แก้วและผลิตภัณฑ์แก้ว	62.57	66.01	67.66	66.50	60.97	■■■■■
กระเบื้องและเครื่องสุขภัณฑ์	66.63	62.88	62.56	62.71	54.72	■■■■■
เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารที่ทำจากเซรามิก	63.72	54.80	56.21	49.80	36.61	■■■■■
ปูนซีเมนต์ ปูนโสม (ปูนขาว) และปูนปลาสเตอร์	76.83	73.16	73.14	73.72	73.38	■■■■■
ผลิตภัณฑ์คอนกรีต ปูนซีเมนต์ และ ปูนปลาสเตอร์	61.79	62.50	66.40	64.45	66.08	■■■■■
เหล็กและเหล็กกล้าขั้นมูลฐาน	52.28	53.92	54.98	50.04	46.50	■■■■■
กระป๋องโลหะ	71.18	66.83	70.30	62.88	73.44	■■■■■
ของที่ทำจากอลูมิเนียม สปริง สลักเกลียว และตะปูควง	63.31	61.01	63.44	59.52	54.01	■■■■■
เครื่องครัวและของใช้จากโลหะ	50.38	46.08	41.13	39.71	35.45	■■■■■
ชิ้นส่วนและแผ่นวงจรอิเล็กทรอนิกส์	82.80	78.57	80.50	70.89	73.00	■■■■■
Hard Disk Drive	60.08	79.33	79.86	78.38	77.75	■■■■■
มอเตอร์ไฟฟ้า เครื่องกำเนิดไฟฟ้า	55.00	62.68	56.69	49.85	51.12	■■■■■
แบตเตอรี่สำหรับรถยนต์ และจักรยานยนต์	76.13	75.58	73.72	75.13	64.46	■■■■■
สายไฟและเคเบิลอื่นๆ ชนิดใช้ในทาง	69.49	72.08	67.95	59.29	63.50	■■■■■
เครื่องใช้ไฟฟ้าชนิดใช้ในครัวเรือน	67.10	64.89	65.35	62.42	58.58	■■■■■
เครื่องยนต์ดีเซลเพื่อการเกษตร	23.01	21.85	23.19	19.65	14.30	■■■■■
เครื่องปรับอากาศ	63.09	57.12	58.43	60.42	56.65	■■■■■
รถยนต์และเครื่องยนต์**	80.68	78.46	85.97	80.32	52.68	■■■■■
ชุดสายไฟสำหรับรถยนต์และจักรยานยนต์**	101.71	105.19	97.04	82.32	64.41	■■■■■
จักรยานยนต์**	70.69	72.64	73.63	72.26	49.64	■■■■■
เฟอร์นิเจอร์	50.24	51.61	49.44	47.54	46.61	■■■■■
เครื่องประดับแท้	58.31	47.47	33.73	31.05	27.69	■■■■■
เครื่องประดับเทียม	59.18	59.21	64.92	61.26	34.43	■■■■■
เครื่องมือและอุปกรณ์ในทางการแพทย์และทางทันตกรรม	70.38	70.94	75.58	73.39	73.02	■■■■■

สี กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U มากกว่าร้อยละ 60 ไม่มีปัญหาการกักตุนการผลิตส่วนเกิน
 สี กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ระหว่างร้อยละ 50-60 เริ่มมีปัญหากักตุนการผลิตส่วนเกิน
 สี กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ระหว่างร้อยละ 40-50 มีกักตุนการผลิตส่วนเกินระดับปานกลาง
 สี กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U น้อยกว่าร้อยละ 40 มีกักตุนการผลิตส่วนเกินในระดับสูง

** = กลุ่มอุตสาหกรรมที่ CAP-U ช่วงก่อนโควิดอยู่ในระดับสูง แต่ในช่วง 9 เดือนแรก ปี 2563 ลดลงมากกว่าร้อยละ 10 และคาดว่าจะเริ่มทยอยกลับมาสู่ระดับปกติก่อนโควิด

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้เขียน ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

จากสถิติของภาพรวมระดับประเทศ เมื่อพิจารณาในระดับของแต่ละสาขาอุตสาหกรรมเป็นรายปี ซึ่งมีข้อมูลเริ่มตั้งแต่ปี 2559 จนถึงช่วง 9 เดือนแรกของปี 2563 จำนวน 65 กลุ่มอุตสาหกรรม โดยในการวิเคราะห์การใช้จ่ายในการผลิตจะต้องดูแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวในช่วงเวลาหนึ่ง เนื่องจากอัตราการใช้กำลังการผลิตมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการลงทุน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างหรือการขยายโรงงาน หรือการสั่งซื้อและติดตั้งเครื่องจักร ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์อัตราการใช้กำลังการผลิตในรายสาขาอุตสาหกรรมเพื่อประเมินกำลังการผลิตส่วนเกินในครั้งนี้อย่างไร จะใช้เกณฑ์อัตราการใช้กำลังการผลิตที่ต่ำกว่าร้อยละ 60 เป็นเครื่องชี้ว่าอุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตส่วนเกิน และจัดกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ระหว่างร้อยละ 50-60 จัดเป็นกลุ่มที่เริ่มมีปัญหาการใช้กำลังการผลิตส่วนเกิน 2. กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ระหว่างร้อยละ 40-50 จัดเป็นกลุ่มที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินระดับปานกลาง และ 3. กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U น้อยกว่าร้อยละ 40 จัดเป็นกลุ่มที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินในระดับสูง ผลการศึกษา พบว่า จากทั้งหมด 65 กลุ่มอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่ไม่มีปัญหากำลังการผลิตส่วนเกิน คือ มี CAP-U มากกว่าร้อยละ 60 มีทั้งหมด 28 อุตสาหกรรมหรือเกือบครึ่งหนึ่งของภาคอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่เริ่มมีปัญหาการใช้กำลังการผลิตส่วนเกิน มีทั้งหมด 12 อุตสาหกรรมหรือประมาณ 1 ใน 5 อุตสาหกรรมที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินระดับปานกลาง มีทั้งหมด 12 อุตสาหกรรมเช่นกัน และสุดท้ายเป็นอุตสาหกรรมที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินในระดับสูง มีทั้งหมด 10 อุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สแตนเลส น้ำแช่เย็นหรือแช่แข็ง การทอผ้า เครื่องแต่งกายที่ทำจากการถักนิตและโครเชต์ รองเท้า บรรจุภัณฑ์พลาสติก เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารที่ทำจากเซรามิก เครื่องครัวและของใช้จากโลหะ เครื่องยนต์ดีเซลเพื่อการเกษตร เครื่องประดับแท้ และอุตสาหกรรมเครื่องประดับเทียม

อย่างไรก็ตามยังมี 3 อุตสาหกรรมที่ไม่ได้จัดกลุ่มในครั้งนี้อย่างไร คือ 1) รถยนต์และเครื่องยนต์ 2) ชุดสายไฟสำหรับรถยนต์และจักรยานยนต์ และ 3) จักรยานยนต์ เนื่องจากทั้ง 3 อุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ในช่วงก่อนโควิดอยู่ในระดับสูง แต่ในช่วง 9 เดือนแรก ปี 2563 ลดลงมาจากวิกฤตโควิด และจากข้อมูลปัจจุบันพบว่าเริ่มทยอยกลับเข้าสู่ระดับปกติก่อนโควิด CAP-U ที่ลดลงมากของทั้ง 3 อุตสาหกรรมในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2563 จึงถือเป็นการลดลงชั่วคราวในระยะสั้น ในขณะที่ CAP-U ช่วงก่อนโควิด 4 ปีที่ผ่านมาซึ่งเป็นสถานะการใช้กำลังการผลิตจริงของอุตสาหกรรมมีค่ามากกว่าร้อยละ 70 ในบางช่วงเวลามีค่าสูงกว่าร้อยละ 100 นอกจากนี้ในส่วนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่มีใช้อย่างล้น ซึ่งถูกจัดอยู่ในกลุ่มสีส้ม หรือกลุ่มที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินระดับปานกลาง โดยมี CAP-U ในช่วง 9 เดือนแรก ปี 2563 เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 43.13 แต่ทั้งนี้ในอุตสาหกรรมดังกล่าวประกอบด้วย 4 กลุ่มย่อย ได้แก่ 1) การผลิตยางแผ่น ยางแท่ง ยางก้อน 2) การผลิตน้ำยางข้น 3) การผลิตสิ่งของเครื่องใช้ด้านสุขอนามัยหรือเภสัชกรรม (ถุงมือยาง ถุงมือตรวจ) และ 4) การผลิตผลิตภัณฑ์อื่นๆ ซึ่งมีได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น (ยางรัดของ) ซึ่งในกลุ่มถุงมือยาง ถุงมือตรวจ เป็นเพียงอุตสาหกรรมเดียวที่ในช่วง 9 เดือนแรก ปี 2563 CAP-U สูงกว่าร้อยละ 100 อยู่ที่ร้อยละ 103.58 และ CAP-U ช่วงก่อนโควิด 4 ปีที่ผ่านมา มีค่ามากกว่าร้อยละ 90 สะท้อนภาพที่สดใสของอุตสาหกรรมถุงมือยางที่มีการเติบโตที่ดีอยู่ก่อนแล้ว และยิ่งมาได้รับแรงบวกจากอานิสงส์ของ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ทำให้ตลาดโลกมีความต้องการใช้ถุงมือยางทางการแพทย์รวมถึงถุงมือทั่วไปในส่วนของโรงแรม ร้านอาหาร สายการบิน เพิ่มขึ้น ทำให้โรงงานถุงมือยางในประเทศเกือบทุกแห่งมีแผนการผลิตเพิ่มกำลังการผลิตจนถึงปลายปี 2564 และมีผู้สนใจลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตถุงมือยางเพิ่มขึ้น โดยช่วงที่ผ่านมามีผู้ประกอบการรายใหญ่เข้าไปลงทุนผลิตถุงมือยางในนิคมอุตสาหกรรมยางพาราหรือ Rubber City และมีนักลงทุนชาวต่างชาติอีกจำนวนหนึ่งสนใจเข้ามาลงทุนผลิตถุงมือยางในประเทศไทย

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นทำให้เรามองเห็นภาพของกลุ่มอุตสาหกรรมจำนวนหนึ่งที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินมากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายหากภาครัฐต้องการจัดทำนโยบายเพื่อขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปัจจุบันที่วิกฤตโควิด-19 เกิดผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ กลุ่มธุรกิจ และกลุ่มคนแต่ละกลุ่มแตกต่างกันมาก ภาครัฐจึงควรลดการออกมาตรการช่วยเหลือแบบเหวี่ยงแหเป็นการทั่วไปสำหรับทุกคน แต่ต้องเน้นไปให้ตรงจุดกับกลุ่มธุรกิจและกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ การช่วยเหลือทุกคนด้วยมาตรการเป็นการทั่วไป จะทำให้ทรัพยากรที่มีจำกัดอยู่แล้ว ถูกใช้ในลักษณะเบี้ยหัวแตกขาดประสิทธิภาพและไม่คุ้มค่า อย่างไรก็ตามปัญหาหนึ่งที่พบจากวิกฤตเศรษฐกิจในหลายครั้งที่ผ่านมา คือ การที่ภาครัฐหลาย ๆ ประเทศให้ความช่วยเหลือแก่ธุรกิจที่มี ผลิตภาพต่ำ ไม่สามารถปรับตัวให้อยู่รอดได้ด้วยตนเอง หากความช่วยเหลือจากภาครัฐยุดึงหรือที่เรียกกันว่า “Zombie Firms” ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือที่มากเกินไปจนกระตุ้นให้เกิด Zombie Firms เหล่านี้ มีผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจหลายประการ เพราะนอกจากจะทำให้ธุรกิจเหล่านั้นขาดแรงจูงใจในการปรับตัวและพัฒนาผลิตภาพแล้ว กลไกการแข่งขันจะถูกบิดเบือนด้วย เพราะธุรกิจที่ได้รับความช่วยเหลือเหล่านี้ จะทำให้กำลังการผลิตส่วนเกินคงอยู่ต่อเนื่อง และอาจคอยตัดราคา ทำให้ธุรกิจอื่น ๆ ที่มีความสามารถในการปรับตัวเองได้และมีผลิตภาพสูงกลับอยู่รอดยากและเข้ามาแข่งขันไม่ได้ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรในประเทศขาดประสิทธิภาพ ผลิตภาพโดยรวมมีประสิทธิผลลดลง และความสามารถในการแข่งขันของประเทศถดถอยลง นอกจากนี้ในอีกหนึ่งมุม หากภาครัฐไม่สามารถคัดสรรกลุ่มผู้ประกอบการที่สมควรได้รับความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ยังต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนสูง ภาครัฐอาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการเองในทุกเรื่อง อาจจะอาศัยกลไกตลาดเป็นตัวช่วยในการคัดกรอง ติดตาม และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุนกลไกตลาดเหล่านั้นให้ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ¹

กล่าวโดยสรุป เราได้เห็นภาพของกลุ่มอุตสาหกรรมจำนวนหนึ่งที่มีกำลังการผลิตส่วนเกิน ซึ่งมีการกล่าวกันว่าบางบริษัทอาจเลือกที่จะรักษากำลังการผลิตส่วนเกินไว้โดยเจตนาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การ

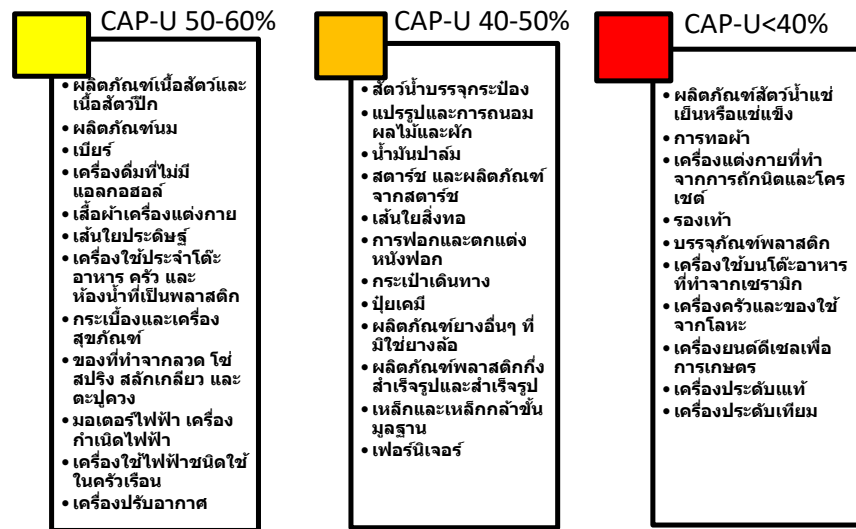
¹ ดร.วิโรฒ สันติประภพ

แข่งขันเพื่อยับยั้งหรือป้องกันไม่ให้บริษัทใหม่เข้าสู่ตลาดของตนก็เป็นได้² แต่ทั้งนี้ก็ถือเป็นกลุ่มที่ภาครัฐควรจะต้องเข้าไปดูแลและพิจารณาถึงรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีกำลังการผลิตส่วนเกินในระดับสูง ซึ่งมีทั้งหมด 10 อุตสาหกรรม ทั้งนี้หากกลุ่มอุตสาหกรรมใดถูกพิจารณาว่าเป็นอุตสาหกรรม “ตะวันตกดิน” (Sunset Industry) ก็อาจจะต้องทยอยเคลื่อนย้ายกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมดังกล่าวไปยัง Sector

อื่นที่มีแนวโน้มขยายตัวได้ดี ภาครัฐจำเป็นต้องมีกลไกการบริหารกำลังการผลิตส่วนเกินเหล่านั้น อาทิ เอื้อให้เกิดการรวบรวมกิจการหรือการปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจให้ทำได้ง่ายขึ้น ตลอดจนออกแบบนโยบายเพื่อสนับสนุนและยกระดับผลิตภาพของ Sector ที่มีศักยภาพและมีโอกาสฟื้นตัวเร็ว ซึ่งการเร่งปฏิรูปกฎเกณฑ์ภาครัฐที่

มีอยู่เป็นจำนวนมากและบางอย่างก็อาจเป็นอุปสรรคต่อภาคธุรกิจจะช่วยเร่งกระบวนการปรับตัวให้เร็วขึ้นได้

กลุ่มอุตสาหกรรมจำแนกตามระดับของกำลังการผลิตส่วนเกิน

คือ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ระหว่างร้อยละ 50-60 เริ่มมีปัญหากำลังการผลิตส่วนเกิน
คือ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U ระหว่างร้อยละ 40-50 มีกำลังการผลิตส่วนเกินระดับปานกลาง
คือ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มี CAP-U น้อยกว่าร้อยละ 40 มีกำลังการผลิตส่วนเกินในระดับสูง

นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายแรงงานที่กลับสู่ Sector เดิมไม่ได้ ไปยัง Sector ใหม่ที่มีศักยภาพในการเติบโต แรงงานดังกล่าวจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะเดิม (Upskill) และเติมทักษะใหม่ (Reskill) ที่สอดคล้องกับรูปแบบธุรกิจในโลกหลังโควิด 19 เช่น ธุรกิจมีแนวโน้มใช้เครื่องจักรและระบบอัตโนมัติในการผลิต (Automation) เพื่อลดต้นทุนและลดการสัมผัสมากขึ้น แรงงานจึงต้องมีทักษะในการทำงานร่วมกับเครื่องจักรมากขึ้นทั้งการควบคุมและการซ่อมบำรุง หรือธุรกิจมีแนวโน้มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น แรงงานที่มีทักษะด้านดิจิทัลก็จะเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งนี้ภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงและเดินหน้าตลอดเวลา เหมือนชีวิตของคนเราที่ต้องมีการเติบโตและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด เมื่อพบเจอกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ก็ต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตต่อไป หลายอุตสาหกรรมที่อาจจะถูกมอง

² ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT (OECD)

ว่าเป็นอุตสาหกรรมตะวันตกดินสำหรับไทย อาทิ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อันที่จริงแล้วอุตสาหกรรมตะวันตกดินไม่มีจริง เพราะสามารถเปลี่ยนไปเป็นอุตสาหกรรมดาวรุ่ง (Sunrise Industry) ในประเทศอื่นแทน เช่น ในเวียดนาม กัมพูชา หรือบังกลาเทศ ที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้า คือ อุตสาหกรรมดาวรุ่งในปัจจุบัน ดังนั้นทุกครั้งที่มีการจัดตะวันตกดิน จะต้องมีย่ออย่างหนึ่งที่กำลังอยู่ในช่วงรุ่งอรุณเสมอ ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อก้าวเดินให้ทันกับโลกใบนี้ที่หมุนไปข้างหน้าตลอดเวลาไม่เคยหยุด

แหล่งที่มาของข้อมูล

- <http://www.oie.go.th>
- https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_03Aug2022.aspx
- <https://thaipublica.org/2020/09/bot-symposium-2020-restructuring-the-thai-economy>